

izvještaj nisu bili previše precizni o načinu kako promijeniti tekuće obrasce u održivi razvoj. On poziva da se okoliš i ekonomija ujedine u procese donošenja odluka na nacionalnim razinama, ali ne daje detaljne upute.

Javne politike moraju natjerati proizvođače i potrošače da preuzmu odgovornost za posljedice svojih aktivnosti. Ona moraju napraviti korektan međuodnos privatnog i društvenog troška budući da privatna maksimalizacija profita nije društveno efikasna u raspodjeli. Ako to ne uspije, razlika između privatnih i društvenih interesa stvorit će problem za društvo, okoliš i dugoročno za ekonomiju.

Autori daju pregled nekih instrumenata politike kao što su to: (1) moralne norme, (2) model naredi i kontroliraj, (3) takse, (4) dozvole za trgovanje, (5) teorem zadnjeg troška, (6) okolišne dionice i slično. U posljednjem dijelu knjige *Međunarodna dimenzija (The International Dimension)* detaljnije se osvrću na dva danas najveća izazova ekološko-ekonomskog sustava, a to su klimatske promjene i gubitak biološke raznolikosti. Detaljnije opisuju status konvencija i pregovora s ciljem smanjenja negativnih utjecaja u ovim područjima.

Knjiga daje zaseban pregled koncepcija dviju znanosti koje potom spaja u jednu multidisciplinarnu, pritom dajući argumente zašto je važno ove dvije, tradicionalno odvojene znanosti, promatrati kao jednu jedinstvenu cjelinu. Knjiga je odlična podloga ekonomistima za promišljanje zaštite okoliša i uloge ekonomije u održivom razvoju, ali isto tako je i podloga za razumijevanje društvenih kretanja koja uvjetuju ljudsko ponašanje i kreiraju prepreke održivom razvoju. Na kraju, knjiga će svakako pomoći i ekolozima u

promišljanju kompleksnosti društveno-ekonomskih odnosa te razumijevanju prepreka koje stoje na putu prihvaćanju ekoloških normi.

Mirjana Matešić

**Michael A. Peters, Simon Marginson
and Peter Murphy**
**CREATIVITY AND THE GLOBAL
KNOWLEDGE ECONOMY**
**Peter Lang Publishing, Inc., New York,
2009., 290 str.**

Ovaj naslov rezultat je suradnje dvojice profesora s područja edukacijskih znanosti Michaela A. Petersa (Sveučilište u Illinoisu) i Simona Marginsona (Sveučilište u Melbourneu) te profesora komunikacijskih znanosti Petera Murphya (Sveučilište u Monashu). Razmatranje temeljnih razvojnih odrednica suvremenih kapitalističkih formacija osnovni je okvir ove rasprave. Specifičnije, autori u prvom redu nastoje ispitati ulogu i značaj *kreativnosti i imaginacije u globalnoj ekonomiji znanja* te funkciju koju u tom kontekstu zauzima sustav obrazovanja (str. VII). Knjiga predstavlja izvrsnu polazišnu osnovu za sve koji se interesiraju za odnos znanja i ekonomije. Pri tom je važno istaknuti kako autori ovu relaciju smještaju u širu društvenu perspektivu ukazujući na društvenu kontekstualnost unutar koje se razvija ekonomija znanja. Pored analize socijalnih preduvjeta pogodnih za razvoj ekonomija zasnovanih na znanju i kreativnosti, autori također upućuju i na povratnu spregu odnosno, razmatraju kako pojedine značajke ekonomske djelatnosti novih ekonomija potencijalno mogu modificirati postojeće

društvene odnose. Sljedeće važno obilježje ove rasprave jest višestrukost perspektiva. Drugim riječima, autori realnost globalne ekonomije znanja sagledavaju s različitih političkih i ideoloških pozicija ne svrstavajući se pri tom ni na jednu stranu. Autori vrlo jasno ističu kako teze o razvoju ekonomije znanja sadrže očiglednu ideološku dimenziju kroz koju se artikuliraju određeni politički interesi. Zadržavajući ovu ogradu, Peters, Marginson i Murphy ipak smatraju kako ekonomija znanja nipošto nije samo ideološka konstrukcija već se radi o konceptu koji korespondira stvarnim promjenama u ekonomskom i društvenom realitetu (str. 3). A riječ je o tendencijama koje u literaturi dosad nisu bile adekvatno identificirane. U tom se kontekstu ova izuzetno informativna, u prvom redu teorijska diskusija, može smatrati vrlo vrijednim doprinosom razvijanju konceptualnog okvira pogodnim za analizu aktualnih transformacija suvremenog kapitalizma.

Knjiga je podijeljena na 9 poglavlja kojima prethodi uvodni dio. U *Uvodu: Znanje, dobra, primarnost ideja i ekonomija obilja* naglašava se kako je osnovni cilj autora ispitivanje „nastajućeg kompleksnog odnosa između kreativnosti, dizajna, istraživanja, visokog obrazovanja i kapitalizma znanja“ (str. 13). Autori smatraju kako je tijekom proteklih 20 godina došlo do značajnih transformacija ekonomskog sektora te da kreativna ekonomija predstavlja aktualni izraz nastalih promjena.

U daljnjim određenjima ističe se primarnost *intelektualnog kapitala* za ekonomiju znanja u opreci prema akumulaciji fizičkog kapitala u prethodnim oblicima kapitalizma. Nadalje se specificiraju karakteristike digitalnih dobara u opoziciji

spram dobara prevladavajućih u tradicionalnoj industrijskoj ekonomiji. Pri tom se tehnološka infrastruktura posebice u vidu informacijsko-komunikacijskih tehnologija pojavljuje kao izrazito važan faktor za uspostavu ekonomije znanja. Uzimajući u obzir nastale promjene, sasvim je opravdano govoriti o ekonomiji znanja kao strukturalnoj transformaciji, odmaku od industrijske ekonomije (str. 7).

Definiranje kapitalizma znanja naslov je prvog poglavlja kojeg je napisao Peter Murphy. Središnja diskusijska os ovog dijela zasniva se na distinkciji dvaju organizacijskih modela: *hijerarhijskog* i *horizontalnog*. Najpoznatiji primjer hijerarhijski ustrojene radne organizacije jest „Detroitski model“ implementiran u tvornici Fordovih vozila. Osnovni princip upravljanja u tipu vertikalno integriranih organizacija zasniva se na mehanizmu zapovijedanja i kontrole. I dok ovakav organizacijski model može učinkovito funkcionirati na lokalnoj razini, prelaskom na nacionalni, transnacionalni i globalni nivo, njegova efikasnost nestaje. Pored toga, hijerarhijske organizacije ne reprezentiraju pogodno okruženje za kreativan rad.

Krajem 20. stoljeća, osobito u SAD-u zamjetan je prijelaz s hijerarhijske na horizontalnu paradigmu organizacijskog ustrojstva budući da se prethodna pokazala ozbiljnom preprekom za razvoj organizacija zasnovanih na znanju. Pokazalo se, naime, kako suradnja ravnopravnih aktera predstavlja neophodan preduvjet stvaranju intelektualne vrijednosti. Namjesto proizvodnje dobara po unaprijed zadanom modelu, u novom kontekstu bitnim postaje proizvesti model; namjesto slijedeća zadanih pravila bitnim postaje *dizajn* (str. 28). U nastavku poglavlja autor iznosi

daljnja obilježja i prednosti horizontalnog organizacijskog modela za generiranje kreativne djelatnosti. Ovakav lateralni, suradnički, korespondencijski model predstavlja oblik ne-prisiljene kolektivne akcije pojedinaca čije djelovanje nije determinirao niti prisilom niti ugovornom obvezom. Štoviše, takav oblik kolektivne akcije ostvariv je jedino u slučaju da se krute nepropusne granice hijerarhijske strukture zamijene korespondirajućim poroznim granicama lateralnih organizacijskih jedinica. Među-granična suradnja nepoznatih ljudi predstavlja osnovu kolektivne akcije. U društvima izražene interakcije između stranaca istovremeno je prisutna snažna dizajnerska kultura što se manifestira u iznimnoj znanstvenoj, umjetničkoj i tehnološkoj kreativnosti.

U drugom poglavlju *Obrazovanje i ekonomija znanja* Michael A. Peters analizira različite konceptualne pristupe kojim se nastoje zahvatiti promjene kapitalističkog sustava tijekom posljednjih desetljeća a u kontekstu sve značajnije pozicije koju poprima znanje kao središnji ekonomski resurs. Pri tom se koncepti *ekonomija znanja* i *kapitalizam znanja* pokazuju najutjecajnijima. Autor se tako referira na radove Friedricha Hayeka, „novu teoriju razvoja“ ili „teoriju endogenog razvoja“, OECD-ovo izvješće „Ekonomija temeljena na znanju“, na radove Josepha Stiglitz i drugih. Nadalje se iznosi koncept *kapitalizma znanja* vezanog uz ime Alana Burton-Jonesa. Riječ je o konceptu razvijenom tijekom 1990-ih a kojim se opisuje proces tranzicije prema ekonomiji znanja. Kao osnovna obilježja ekonomije znanja ističu se obilje, dokidanje prostornih udaljenosti, de-teritorijalizacija države te ljudski kapital (str. 51). Usmjerenje prema ekonomiji znanja,

ističe autor, zahtijeva redefiniranje tradicionalnog odnosa obrazovanja, učenja i rada te snažnije povezivanje obrazovanja s industrijom.

Pri naglašavanju distinkcije između koncepta *ekonomije znanja* i *društva znanja*, autor predlaže uvođenje novog koncepta – *kulture znanja* (str. 62). Ovim pojmom želi se upozoriti da razvitku, kako ekonomija znanja tako i društava znanja, treba prethoditi ispunjenje određenih kulturalnih preduvjeta. Kulture znanja tako predstavljaju „zajedničke prakse epistemičkih zajednica a koje utjelovljuju kulturno poželjne načine djelovanja, često stvaranih kroz mnoge generacije“ (str. 62). Pogodni uvjeti za produkciju znanja ovise, dakle, o kulturnim uvjetima koji uključuju povjerenje, recipročna prava, odgovornost između različitih „partnera znanja“, odgovarajuće institucionalne režime i strategije kao i druge institucionalne aranžmane.

Autori trećeg poglavlja *Akademsko poduzetništvo i kreativna ekonomija* su Michael A. Peters i Tina (A.C.) Besley. Ovo poglavlje po svojoj je strukturi i liniji argumentacije prilično slično prethodnom. No, namjesto razmatranja ekonomske funkcije znanja ovdje se u središtu interesa nalazi pojam *kreativnosti*. Pojam je to koji u diskurs društvenih znanosti u prvoj polovici proteklog stoljeća uvodi Joseph Schumpeter preko koncepta *kreativne destrukcije*. Prema njegovoj interpretaciji, kreativna destrukcija poduzetnika izvor je kontinuiranog napretka i poboljšanja uvjeta življenja. U kontekstu suvremene ekonomije mijenja se predodžba poduzetnika kao izolirane osobe te se poduzetništvo počinje poimati kao timski, suradnički rad ukotvoren u širu mrežu. Za razliku od romantičarskih predodžbi poduzetnika kao heroj-

skog pojedinca, poduzetništvo se počinje shvaćati kao strukturirana aktivnost čiji ishod u velikoj mjeri ovisi o načinu na koji infrastrukturni uvjeti omogućuju kreativnost.

Najveći akcent u ovom poglavlju stavljen je na razmatranje teza Johna Howkinsa i Richarda Floride dvojice autora koji tijekom posljednja dva desetljeća razvijaju koncept *kreativne ekonomije*. Prema Howkinsovoj interpretaciji, središnji moment kreativne ekonomije su *ideje* pojedinaca. Pri tome nije relevantno radi li se o znanstvenim ili umjetničkim idejama budući da su u oba slučaja u ljudskom mozgu djelatni identični procesi. Howkins smatra da svi ljudi mogu biti kreativni. Isti autor nadalje uvodi distinkciju između *kreativnosti* kao nečeg osobnog i subjektivnog te *inovacije* kao nečeg primarno grupnog, kompetitivnog i objektivnog. U nastavku se upozorava na nužnost razvijanja odgovarajućeg društvenog okvira unutar kojeg se mogu oslobađati kreativni potencijali pojedinaca i razvijati kreativna ekonomija. Pri tom Howkins misli na potrebu za revidiranjem koncepta intelektualnog vlasništva u smjeru povećane dostupnosti znanja javnosti. Iz razloga što ističe krucijalnu poziciju ideja za stvaranje ekonomske vrijednosti, u konceptu kreativne ekonomije pojam *kreativnog znanja* proširuje se na *znanosti* i *umjetnosti*. Budući da je u kontekstu suvremene ekonomije poduzetništvo shvaćeno kao institucionalno ukotvljena društvena aktivnost, *obrazovanje* na svim razinama smatra se presudnim faktorom za razvoj kreativne ekonomije. U takvom socio-ekonomskom okruženju umjetnosti, humanističke i društvene znanosti poprimaju temeljnu ulogu za stvaranje novih ideja i njihovo transferiranje u inovacijski

sustav. Upravo je isticanje rehabilitacije umjetnosti, humanističkih i društvenih znanosti ali također i *institucija znanja* kao *primarnih idejnih institucija* pri čemu se misli na sveučilišta, istraživačke institute, knjižnice, muzeje i galerije, jedna od središnjih teza iznesenih u ovoj knjizi.

U nastavku ovog izuzetno interesantnog poglavlja razmatraju se značajke novog društvenog i kulturnog okruženja u kontekstu razvijene mrežne infrastrukture a s obzirom na potencijalni razvoj kreativne ekonomije.

Sljedeće poglavlje naslovljeno *Intelektualne slobode i kreativnost* prilog je Simona Marginsona. Ovdje se u žarištu interesa nalaze uvjeti i pokretači *radikalne kreativne imaginacije*. Radikalna kreativna imaginacija očituje se u intelektualnim *prekidima* (eng. *breaks*), očividnim iznenadnim skokovima na polju znanja (str. 91). Razmatranju ovog fenomena autor prilazi s dvije osnovne pretpostavke.

Prva je da se intelektualna kreativnost treba dovesti u vezu s pojmovima *samo-određujućih* (eng. *self-determining*) *sloboda* u općenitom smislu te *samo-određujućih akademskih sloboda* u užem značenju. Termin „samo-određujući“ istodobno aludira na izražen stupanj samostalnosti kreativne osobe ali pretpostavlja i određen stupanj institucionalne kontrole ustanove unutar koje se odvija intelektualna djelatnost, u prvom redu akademskih zajednica. Jedna od osnovnih intencija ovog poglavlja jest pokazati na koji način samo-određujuće intelektualne slobode funkcioniraju u širem ekonomskom i organizacijskom kontekstu.

Druga premisa od koje polazi autor je metodičke prirode i referira se na razinu analize na kojoj se razmatra kreativni intelektualni rad. Autor tako fenomen intelek-

tualne kreativnosti razmatra na tri razine: razini pojedinačnog kreativnog subjekta, razini organizacijskog okruženja te na široj kontekstualnoj razini. Kreativni rad odvija se na sjecištu triju međusobno isprepletenih razina. Pri analizi kreativnosti na individualnoj razini autor suprotstavlja dvije različite konceptualizacije slobode u kontekstu diskusije o intelektualnoj kreativnosti: pristup Friedricha A. Hayeka i Amartyae Sen. Unutarnje organizacijske strukture i kulture institucija u kojima se odvija kreativni rad nalaze se u fokusu razmatranja na drugoj razini analizi. Ovdje se tematiziraju pojedini organizacijski aspekti *organizacija proizvođača znanja* (eng. *knowledge-forming organizations*). U tom se kontekstu razmatra odnos sveučilišta prema komercijalnim tvrtkama koje čine dio šireg okvira ekonomije znanja. Treća analitička razina odnosi se na preferirane značajke šireg područja, bilo da je riječ o gradu, regiji ili državi, unutar kojeg se odvija kreativni rad. U tom se smislu ističe kako u globalnoj utrci za ljudskim kapitalom najveće izglede imaju gradovi i regije u dovoljnoj mjeri atraktivni talentiranim strancima.

Michael A. Peters autor je poglavlja *Obrazovanje, kreativnost i ekonomija strasti*. U njemu se koncept kreativne ekonomije povezuje s obrazovanjem te s razvijanjem novih oblika *obrazovnog kapitalizma* (eng. *educational capitalism*) (str. 126). Pri tom se ukazuje na izraziti značaj koji kreativnost ima za recentne oblike kapitalizma. Taj se odnos također pokazuje razvidnim u diskusiji oko funkcije kreativnosti u suvremenim obrazovnim sustavima.

Najveći dio poglavlja posvećen je elaboraciji distinkcije između dvaju modela kreativnosti. Korijeni *osobno-anarho estetičkog*

modela sežu još u razdoblje njemačkog idealizma i romantizma. Ovaj model primarno je individualistički budući da naglašava ulogu kreativnog genija čiji kreativna energija izvire iz podsvijesti, uključuje imaginaciju, usidrena je u strastima i ne podliježe racionalnoj kontroli. Drugi model kreativnosti naziva se *dizajnerskim principom* (eng. *design principle*) koji je, u opoziciji prema prvom, istovremeno i relacionistički i društveni. Ovaj je model, nadalje, korespondentan idejama socijalnog kapitala, situiranog učenja i ravnopravnog suradništva u zajednicama zajedničke ravnopravne proizvodnje.

Veliki priobalni gradovi i pripadajuće im regije primarna su središta kreativne djelatnosti. Tako glasi osnovna teza poglavlja *Kreativnost i ekonomije znanja* autora Petera Murhya. Autor je potkrepljuje referirajući se na primjere priobalnih gradova u antičkoj Grčkoj, Venecije u renesansnom razdoblju, gradove uz Sjeverno more (London, Amsterdam, Edinburgh) tijekom 17. i 18. stoljeća ali i na brojne primjere diljem globusa u novijem razdoblju. Štoviše, indikatori inovativnih kapaciteta pokazuju kako su vodeći inovatori na području ekonomije upravo priobalni gradovi (str. 155). U čemu se krije tajna njihovog uspjeha? Objašnjenje se nalazi u činjenice da je riječ o sredinama u kojima su „proceduralna pravila i socijalne hijerarhije supstituirane estetskim strukturama i tacitnim samo-organizirajućim oblicima poretka“ (str. 155). Prema tome, njihovo distinktivno obilježje leži u sposobnosti zamjene društvenih pravila i hijerarhijskih struktura *intuitivnim estetskih redom*. Priobalni su gradovi, nadalje, tradicionalno bili suočeni s izraženim fluktuacijama stanovništva, specifičnom demografskom

dinamikom i prisutnošću velikog broja stranaca. Pored toga, priobalne sredine su permanentno bile suočene s različitim rizicima, nesigurnostima i kontigencijama kakvi, primjerice, tradicionalnim agrarnim društvima nisu bili poznati. Kreacija novih znanja i razvijanje sposobnosti *prepoznavanja obrazaca* (str. 163) pojavljuju se kao odgovori na situacije stalne neizvjesnosti. Prema tome, zahvaljujući razvijanju *orijentacijskog znanja* (str. 162) priobalni gradovi uređuju (preko)brojne informacije i na taj način reduciraju neizvjesnost.

Rangiranje sveučilišta i ekonomija znanja naslov je 7. poglavlja u kojemu Simon Marginson tematizira poziciju sveučilišta u kontekstu rapidnog razvoja ekonomije znanja. Autor ocjenjuje kako globalna ekonomija znanja predstavlja određenu vrstu simbioze između industrijskog i financijskog kapitalizma, s jedne, te otvorene komunikativne kulture razmjene odnosno, „ekologije otvorenog izvora“ (eng. *open source ecology*) s druge strane (str. 190, 196). U globalnoj ekonomiji znanja je, dakle, prisutna stanovita konfrontacija između dvaju paradigmatičkih shvaćanja prirode znanja. U takvom socio-ekonomskom okruženju, pojavljuje se globalno natjecanje sveučilišnih institucija kroz koje dolazi do konvergencije njihovih strateških ciljeva i modusa operativnog djelovanja. Pozivajući se na recentne dokumente OECD-a o politikama istraživanja i inovacija, Marginson pokazuje kako se u posljednjem razdoblju prednost ipak daje konceptu znanja kao javnog dobra te slobodnoj i otvorenoj diseminaciji znanja stvorenog na sveučilištu. Drugim riječima, autor smatra kako je OECD napustio neoliberalistički koncept komercijalizacije in-

telektualnog vlasništva te da je fokus sada usmjeren na dokidanje zapreka slobodnoj razmjeni „dobra znanja“ (eng. *knowledge goods*) (str. 193).

Navedeni dualizam artikulira se još i kao antinomija *statusnog natjecanja* (eng. *status competition*) i *ekologije otvorenog izvora*. I dok statusno natjecanje primarno korespondira starijim oblicima kapitalističke privrede, ekologija otvorenog izvora ističe slobodnu kulturnu produkciju i razmjenu ideja u okruženju fleksibilnih i poroznih granica. Razrađeni mehanizmi rangiranja sveučilišta i stvaranje hijerarhija sveučilišta na globalnom planu, drži Marginson, predstavlja pokušaj izrade svojevrsnog mapiranja globalne ekonomije znanja. Autor se negativno odnosi prema ideji definiranja statusa sveučilišta smatrajući kako će ovaj „zastarjeli“ oblik vrednovanja rada pojedine sveučilišne institucije u kontekstu otvorene ekologije razmjene znanja biti zamijenjen pluralističkim modelom evaluacije (str. 210).

Sljedeće poglavlje *Privremeni (eng. sojournng) studenti i kreativni kozmopoliti* Simona Marginsona započinje podatkom kako je 2005. godine 2,7 milijuna studenata studiralo izvan svoje domovine u usporedbi s 1995. godinom kada je takvih studenata bilo 1,3 milijuna. Ističući kako je zbog svoje ekstenzivnosti internacionalno obrazovanje postalo vrlo unosna industrija, autor iznosi projekciju kako će se do 2025. godine njen opseg udvostručiti (str. 216).

U žarištu diskusije ovog poglavlja nalazi se pitanje identiteta mobilnih studenata. Autor se vrlo kritički odnosi prema etnocentričkim konceptima koji ističu prilagodbu, asimilaciju i integraciju studenata u imigracijsku društvenu zajednicu. Za razliku

od ovih pristupa, tijekom posljednja dva desetljeća javljaju se konceptualizacije koje o fenomenu internacionalnog obrazovanja govore u terminima višestrukih, fluidnih i hibridnih identiteta. Ovi koncepti fundirani su na ideji „samo-određenja“ (eng. *self-determination*) odnosno, naglašavaju refleksivnu i aktivnu ulogu samih studenata u procesu formiranja vlastitog identiteta. Posljednje poglavlje *Upravljanje paradoksom u svijetu znanja* rezultat je suradnje Petera Murphya i Davida Pauleena. U njemu se o suvremenoj ekonomiji govori kao o *konceptualnoj ekonomiji* budući da konceptualizacija tehnologija, sustava i dizajna predstavlja temelj ekonomske djelatnosti (str. 257-258). Intelektualni kapital čini osnovnu jezgru ovog tipa ekonomije. *Neformalne društvene mreže* predstavljaju odgovarajuće socijalno i organizacijsko okruženje unutar kojeg se uopće može odvijati kreacija i razvoj koncepata. Neformalne društvene mreže po svom su karakteru bitno različite od logike hijerarhijsko ustrojenih organizacija baziranim na striktnim pravilima i procedurama. U ovoj bipolarnosti nalazi se paradoks organizacija koje produciraju intelektualni kapital. Identičan se paradoks na individualnoj razini kreativnog pojedinca izražava kao „asocijalna socijabilnost“ (eng. *unsocial sociability*) (str. 271). Ovime se pojmom, naime, ukazuje kako konceptualni rad istodobno zahtijeva samoću ali da nužno sadrži i komponentu društvenosti. Pozivajući se na teorije Nonake i Takeuchija te Petera Druckera autori, također, tematiziraju diferentne dimenzije problematike upravljanja znanjem na organizacijskoj razini.

Krešimir Žažar

Ivan Markešić (ur.)
HRVATI U BiH: USTAVNI
POLOŽAJ, KULTURNI RAZVOJ I
NACIONALNI IDENTITET
Centar za demokraciju i pravo „Miko
Tripalo“ iz Zagreba i Pravni fakultet u
Zagrebu, Zagreb, 2010., 209 str.

Političko rješenje u Bosni i Hercegovini postignuto Daytonskim sporazumom iz 1995. bilo je za međunarodnu zajednicu potrebni minimum za uspostavu funkcionalne vlasti u Bosni i Hercegovini. Tim sporazumom prestala je postojati Republika Bosna i Hercegovina, a svoje postojanje započela Bosna i Hercegovina, i to podijeljena na dva nacionalna entiteta (dvonacionalnu bošnjačko-hrvatsku Federaciju Bosne i Hercegovine s 51% i jednonacionalnu Republiku Srpsku s 49% teritorija) te na Distrikt Brčko koji se nalazi pod središnjom državnom vlašću. Mislilo se: rat je završen, sačuvane su vanjske granice države, novostvorena Federacija BiH nije ušla u konfederaciju s Republikom Hrvatskom kako je bilo predviđeno Washingtonskim sporazumima, niti je Republika Srpska pripojena ondašnjoj srpskoj Jugoslaviji, a također Muslimani (Bošnjaci) nisu uspjeli stvoriti svoju muslimansku (islamsku) državicu na europskom tlu – tzv. zemljicu Bosnu. Osim toga, smatralo se, Bošnjaci bi trebali biti najzadovoljniji, jer su priznati kao narod, uspjeli su dobiti svoje nacionalne i vjerske institucije, svoju vojsku i policiju, svoj jezik, imaju teritorij na kojem mogu živjeti i priznato im je pravo najveće žrtve u ratu. Međutim, u dosadašnjoj petnaestogodišnjoj praksi pokazalo se da Daytonski sporazum nije donio ono očekivano konačno političko rješenje kojim bi bili zadovoljni